

RÖSTER I VÄSTMANLAND

REDAKTÖR PER HELGE

STUDIEHANDLEDNING

Studiehandledning

Röster i Västmanland antologi av Per Helge En bok för alla 1996

Röster i Västmanland innehåller bidrag från mer än sextio författare ordnade i kronologisk ordning från 1050-tal till 1990-tal. De spänner alltså över drygt 900 år. Liksom i alla antologier utgivna av En bok för alla har redaktören här gjort ett personligt urval av texter för den här boken. En mängd skilda röster kommer till tals och bildar tillsammans en spännande och mångskiftande bild av landskapet Västmanland.

Målsättningen är att *Röster i Västmanland* ska ge nya infallsvinklar till kunskaper om västmanlänningen och upplevelser av landskapet och dess skildrare. Förhoppningsvis väcker bidragen lust att läsa vidare. Med hjälp av kommunbiblioteket kan ni säkerligen skaffa fram de flesta böcker och skrifter ur vilka avsnitten hämtats.

Studiehandledningens uppläggning

Betrakta *Röster i Västmanland* tillsammans med studiehandledningen som grundmaterial för cirkeln. Därefter väljer ni fritt ut de böcker av antologins författare som ni vill ha som brevidläsning. Boktips finns dels i direkt anslutning till de olika avsnitten i handledningen och dels sammanställda längst bak. Efter varje text, liksom i de författarpresentationer som avslutar antologin, framgår ur vilken bok den hämtats.

Studiehandledningen är upplagd så att texterna är ordnade efter vissa teman med läsförslag, diskussionsfrågor och tips om vidare läsning. Men ni i gruppen väljer naturligtvis själva vilken takt ni vill hålla och vilka teman som för er känns mest spännande att fördjupa sig i.

Första sammankomsten

Inled gärna cirkeln genom att i samband med presentationen också inventera vilka kunskaper om Västmanland som var och en av er har, om landskapet och om dess författare, vad ni har läst och för övrigt känner till kring ämnet.

* Bläddra igenom boken och diskutera om ni vill fördjupa läsningen genom att beställa ett antal böcker från biblioteket, så att ni får tillgång till den helhet varur avsnitten hämtats.

* Gör i så fall en boklista att lämna in på biblioteket redan efter första sammankomsten. Då hinner varje deltagare få sin läsuppgift och redovisa den innan cirkeln avslutas.

* Välj gärna antal titlar efter deltagare i cirkeln. Lägg för säkerhets skull till några alternativ, om biblioteket inte kan anskaffa just de böcker ni i första hand önskar.

* Diskutera vilket tema ni vill börja att arbeta med vid nästa sammankomst och förbered denna genom att läsa de avsnitt i boken som föreslås i handledningen.

Viktigt att tänka på när ni arbetar med handledningen!
Innan ni börjar läsa avsnitten till respektive tema: *titta igenom diskussionsfrågorna!* Då har ni dem i bakgrunden under läsningen och kan lättare uppmärksamma vad frågorna syftar på.

* Läs gärna med penna i hand så att ni kan stryka under eller anteckna. Det ger ett bra stöd för minnet när ni sedan ska diskutera i gruppen. Det gör det också lättare att komma ihåg vad som stod i de enskilda avsnitten. Ibland kan det också vara nyttigt att läsa en text två eller flera gånger för att komma underfund med den.

Trevlig läsning!

Tema 1: HISTORIA OCH NUTID

Historien lever ständigt med oss, medvetet och omedvetet. Den formar vår bild av nutiden, på gott och på ont. Historiska myter kan ge upphov till missförstånd och vanföreställningar. Men historien kan också hjälpa oss att se med perspektiv och klarare blick på den värld vi lever i.

1) Läs följande avsnitt:

- * ur Västmannalagen, s. 13
- * Johan Fredebern, s. 17, *Engelbrect tar Västerås*
- * Peder Svart, s. 20, ur *Gustav Vasas krönika*
- * ur Post & Inrikes Tidningar 1876, s. 70
- * August Strindberg, s. 74, *Svenska Folket*

Att diskutera:

* Vad kan man ur de här korta utdragen ur Västmannalagen utläsa om vardagstillvaron för medeltidens västmanlänning? Präglades den av solidarisk sammanhållning? Av utsatthet? Var byn skyddsnät eller tvångströja? Eller bådadera? Finn exempel!

* Vilken bild ger *Engelbrectskrönikan* och *Gustav Vasas krönika* av de båda 'frihetshjältarna'? Vilka metoder och medel använder de gentemot dem de är beroende av för sin kamp? Stämmer dessa bilder väl eller illa med din egen bild av Engelbrect och Gustav Vasa?

* Studera Bror Hjorths och Geskel Salomans porträtt på s. 16 resp. 21. Hur skildras nationalhjältarna av de båda konstnärerna? Försök i ord karakterisera bilderna? Hur förhåller sig texternas och bildernas karaktärer till varandra?

* Läs och jämför Strindbergs *Svenska Folket* och artikeln ur *Post & Inrikes Tidningar* — hur utnyttjar Strindberg "verkligheten"?

* Vilka likheter finns i de båda beskrivningarna? Vilka är de viktigaste skillnaderna?

* Vad är huvudmåltaavl för Strindbergs kritik? Hur kan den kritiken sammanfattas?

2) Läs följande avsnitt:

- * H.C. Andersen, s. 63, *Sala*
- * Selma Lagerlöf, s. 80, *Aruskiftet*
- * Rune Lindström, s. 146, *Minnenas grind*
- * Helmer Linderholm, s. 149, *Brödgummorna*

Att diskutera:

* Selma Lagerlöfs och H. C. Andersens texter är två "sagor". Vad berättar de om verklighetens Västmanland?

* *Minnenas grind* och *Brödgummorna* utspelar sig båda i minnet. Skillnader? Likheter?

* Upplevelser, även de hårdaste sådana, mildras ju gärna i minnets ljus (om de inte leder ut i bitterhet, förstås). Varför? Är minnet en falsk profet, eller skapar vi med dess hjälp en rimlig bild av det väsentliga och därför minnesvärda i våra upplevelser? Stämmer detta med dina egna erfarenheter? Diskutera!

3) Läs följande avsnitt:

Ragnar Casparsson, s. 102, *Världen bortom åsarna*
Erik Beckman, s. 192, *Kommunalrådet cyklar förbi*

* Ragnar Casparsson gick, vilket ju också framgår här, den långa vägen från arbetslös kringlodande yngling till landshövding. Vilken syn på samhällelig makt, egen och andras, går det att utläsa ur hans text?

* Erik Beckman är en klurig och listig författare. (Svår, anser somliga. Är han verkligen det? Eller är det verkligheten som inte är så enkel?) I textens första stycke beskrivs "kommunens centralorts absoluta centrum". Hur ska den beskrivningen uppfattas?

* Vad lägger Erik Beckman för innebörd i den återkommande formuleringen: "Kommunalrådet cyklar förbi"?

* Erik Beckman verkar inte särskilt tillfreds med förhållandet mellan politiker och medborgare; knappt heller med tillståndet i folkhemmet. Mot vad riktar sig hans kritik?

För vidare läsning:

Västmannalagen, i Holmbäck-Wessén, Svenska landskapslagar. Dalalagen och Västmannalagen (1936).
Ragnar Casparsson, *Vårt fattiga liv* (1961).

Tema 2: NATUREN OCH LANDSKAPET

Naturen och landskapet har i alla tider spelat en viktig roll i människors liv. Dess betydelse har ändrats genom tiderna men knappast minskat. Många av bidragen i den här antologin vittnar om detta.

1) Läs följande avsnitt:

- * Carl von Linné, s. 27, ur *Västgötareisan*
- * Olof Grau, s. 32, *Om Västmanland i gemen*
- * Johan Fredric Muncktell, s. 38, *Tre dagar i prostens Muncktells liv*
- * Euphrosyne, s. 54, *Sommardagen*
- * Johan Olof Wallin, s. 40, *Var är den vän, som överallt jag söker*
- * Tomas Tranströmer, s. 176, *Skyfall över inlandet*
- * Lars Gustafsson, s. 203, *Ballad om stigarna i Västmanland*
- * Madeleine Gustafsson, s. 205, *Juli*

Att diskutera:

* Den här bokens omslag är en (något beskuren) oljemålning av Olof Arborelius. Den målades år 1893 och tilldelades första pris när Nationalmuseum efterlyste den målning som bäst representerade det svenska landskapet. Numera kallas den därför ofta "Sverige-tavlan". Vad är typiskt svenskt i den? Och vad är typiskt västmanländskt i dess sommarlandskap?

* Går det (ur den här bokens texter och bilder, ur dina allmänna livserfarenheter) att ringa in nåt som vi kan kalla speciellt västmanländskt, i livskänsla, hållning, temperament, beteende? Försök finna nån eller ett par texter/bilder där detta i så fall är extra tydligt. Motivera!

* Linné och Grau har båda ett intensivt förhållande till naturen. Men de skiljer sig åt i sin natursyn. Hur? (Varför anser exempelvis Linné att det är angeläget att plantera träd?)

* Prosten Muncktell beskriver i sina dagböcker lika mycket (eller rentav mer) det fysiska arbetet som det andliga. Vem liknar han mest i sitt förhållande till Moder natur, Linné eller Grau?

* Euphrosyne och Wallin skriver båda om den kraft som bor i naturen och som får dem att längta. Vilka krafter talar de om? Vad är det de *egentligen* längtar efter?

* Tranströmers "Skyfall över inlandet", Lars Gustafssons "Ballad om stigarna i Västmanland", Madeleine Gustafssons "Juli" uttrycker alla ett intensivt förhållande till naturen, men de utläser olika saker ur den. Vilka?

* Vi svenskar (ja, nordbor) är kända för vår starka kärlek till naturen. Vilken av dessa (eller gärna andra!) texter i antologin kommer närmast din egen natursyn? Motivera!

2) Läs följande avsnitt:

* Otto Sebastian von Unge, s. 60, *Promenader inom Fäderneslandet*

* Jonas Carl Linnerhielm, s. 33, *Resa från Stockholm genom Wästerås till Nora*

* Carl Fries, s. 124, *Långheden och bergslagsskogen*

* Gunnar Mascoll Silfverstolpe, s. 121, *Slutet på sommarlovet, Snö, Stora Åsby i Västmanland, i Sverige, i världen.*

Att diskutera:

* von Unge använder ett bildrikt, bitskt och inte sällan drastiskt språk. Han är med en modern term engagerad. Vad är det för aspekter av natur och människor, liv och arbete, stad och land, smak och förfining, han hyllar respektive kritiserar?

* Två av antologins resenärer är Linnerhielm och Fries. Nästan två sekel skiljer deras beskrivningar åt, vilket också märks i deras sätt att närma sig det de ser. Försök beskriva deras olika attityder. Vilka är de största skillnaderna? Finns där också likheter?

* Gunnar Mascoll Silfverstolpe har ömsom beskrivits som provinsial idylliker, ömsom som den som på hembygdens begränsade grund rest de stora existentiella frågeställningarna. Vilken bild får du? Läs gärna några fler av hans dikter!

För vidare läsning:

Tomas Tranströmer, *samlade dikter*

Lars Gustafsson, *Yllet* (1973)

Gunnar Mascoll Silfverstolpe, *samlade dikter*

Tema 3: MANLIGT, KVINNLIGT

Förhållandet mellan manligt och kvinnligt, mellan män och kvinnor, går igen i olika aspekter och sammanhang i bokens texter. Det gäller livssyn i stort likaväl som sättet att leva och verka tillsammans, i nöd

och i lust. Och när det gäller förhållandet till naturen reser flera av texterna indirekt den intressanta frågan: hur lika, och hur olika, är män och kvinnor?

1) Läs följande avsnitt:

- * Till Odendis, s. 11
- * Fredrik Cederborgh, s. 48, ur *Ottar Trallings levnads-
målning*
- * Carl Jonas Love Almqvist, s. 56, ur *Det går an*

Att diskutera:

- * Odendisstens inskription — vad utsäger den om förhållandet manligt/kvinnligt?
- * Är den en kärleksdikt? Oavsett om du svarar ja eller nej, vad lägger du i begreppet kärlek?
- * Cederborghs och Almqvists texter skildrar båda mötet mellan en ung man och en ung kvinna. Kärlek spirar i båda fallen. Texterna är ungefär samtida men ändå mycket olika, inte bara i stil utan också i hållning. Finns det några likheter i synen på förhållandet mellan könen? Vilka är de tydligaste skillnaderna?
- * Jämför de här båda berättelserna med Odendis-inskriptionen. Vilken av dem liknar runstenstexten mest?

* Sara Videbeck är en självständig (och därmed för sin samtid förargelseväckande) kvinna, det framgår redan av det här korta avsnittet ur Almqvists roman. Hur förhåller hon sig till Albert? Hur framgår det att hon fattat tycke för honom? Hur förhåller sig Albert till Sara?

2) Läs följande avsnitt:

- * Tomas Tranströmer, s. 176, *Dikter*
- * Madeleine Gustafsson, s. 205, *Midssommar, Juli*
- * Eva B. Magnusson, s. 210, *Två dikter*
- * Linda Hedendahl, s. 218, *Landskap med sjö*
- * Per Helge, s. 219, *Hjärtat, Dörren*
- * Anders Johansson, s. 222, *Träden och människorna*
- * Arne Johansson, s. 224, *Två dikter*

Att diskutera:

- * De här dikterna uppehåller sig alla i de trakter där natur och mänskligt möts. Det har på senare år talats mycket om manligt och kvinnligt språk, inte minst i litteraturen. Går det i de här texterna att urskilja nåt specifikt könsbundet i språk och hållning, i livskänsla och natursyn, i förhållandet mellan människa och natur? Vad är i så fall typiskt manligt? Typiskt kvinnligt? Diskutera!

3) Läs följande avsnitt:

- * Ture Blom, s. 105, *Bland järnets män*
- * Maj Hirdman, s. 97, ur *Kamrater utan fana*
- * Maj-Britt Nergård, s. 166, *Vargtimmen*

Att diskutera:

- * Finns det typiskt kvinnliga respektive manliga drag i de här författarnas sätt att skildra kamp, arbete och liv? Diskutera och ge exempel! (Se även tema 4: Att leva och överleva i Västmanland, avsnitt 1).

För vidare läsning:

Carl Jonas Love Almqvist, *Det går an* (1838)
Maj Hirdman, *Kamrater utan fana* (1955)

Tema 4: ATT LEVA OCH ÖVERLEVA I VÄSTMANLAND

Västmanlänningarna har under århundradena varit beroende av gruvorna, bruken, fabrikerna, skogarna (och förstas jorden) för utkomst och överlevnad. Arbetslivet har därför en naturlig och viktig plats hos många av antologins författare och konstnärer. Men vi lever ju inte av bröd och arbete enbart. Under det här avsnittet är det därför rimligt att också diskutera andra viktiga källor till överlevnadskraft, inte minst den form av hemmahörighet vi kallar rötter.

1) Läs följande avsnitt:

- * Ivar Lo Johansson, s. 131, *Fången i Sala silvergruva*
- * Carl-August Bolander, s. 86, *ur Höstvikning*
- * Elsa Nyblom, s. 115, *Tvillingbrudarna*
- * Sture Källberg, s. 162, *En enastående ofrihet*
- * Ture Blom, s. 105, *Bland järnets män*
- * Maj-Britt Nergård, s. 166, *Vargtimmen*
- * Maj Hirdman, s. 97, *ur Kamrater utan fana*
- * Nils Parling, s. 139, *Manne i Finnhult filar en såg*
- * Torgny Karnstedt, s. 226, *Kenneth*
- * Lars Gustafsson, s. 195, *Upp tröga själar*
- * Frank Kusán, s. 184, *I kontorslandskapet*

Att diskutera:

- * Ivar Lo berättar en spännande historia med en saklig, nästan nedskruvad stil. Adjektiv, för att måla och understryka, använder han sällan. Ändå är texten dramatisk och åskådlig, nästan filmmässig. Hur gör författaren för att uppnå detta? Finn exempel på i ditt tycke särskilt levande passager!
- * Carl-August Bolander, Elsa Nyblom och Sture Källberg skriver om förhållandet mellan barndom (och ungdom) och vuxenvärld. Försök beskriva deras respektive förhållningssätt. Vad representerar i deras texter vuxenvärlden?
- * Bloms, Nergårds och Hirdmans berättelser balanserar alla mellan hopp och hopplöshet i arbetets och nödens tecken. Vad inger Elna och Margeta — och Ture Blom — hopp? Vad är det som får dem att hålla ut och vilja kämpa vidare? Vilka krafter och förhållanden står dem emot? Hur, konkret, hanterar huvudpersonerna och deras nära i de här tre texterna det motstånd de möter?
- * Nils Parling och Torgny Karnstedt — båda skriver de om den arbetande människan och tekniken. Vad säger texterna om den tid som gått från teknikens barndom till dess totala genombrott? Är tekniken av godo eller av ondo? (Eller både och?) Vad menar du?
- * På några få sidor ger Lars Gustafsson en livfull bild av den tekniska och industriella utvecklingen i kolbäcksdalen under drygt etthundra år. Vilken bild ger han, är den positiv eller kritisk, hoppfull eller dystert?

* Hur ser han på nutidens, dvs. 70-talets trummelsbergare? Vad anser han om deras livsomständigheter?

* Livfull bild, var ordet. Hur går författaren till väga för att undvika tradighet och på så litet utrymme förmå ge liv åt ett så omfattande skeende som texten spänner över?

* Vad skiljer tjänstemännens värld (som Frank Kusán skildrar den) från arbetarnas? Vad förenar dem?

* Nergård och Hirdman, Parling och Kamstedt, Ture Blom och Sture Källberg skildrar alla arbetets slitsamhet. Vilka glädjeämnen beskriver de? Vad har arbetet betytt, av glädje och slit, för dig? Hur viktigt är arbetet i våra liv?

2) Läs följande avsnitt:

* Anders Johansson, s. 222, *Träden och människorna*

* Per Granberg, s. 231, *Vår stad*

* Anders Olsson, s. 234, *Det bekanta susandet av björkar*

Att diskutera:

* "Det går att leva på samma plats hela sitt liv." Så skriver Anders Olsson. De här tre författarna uppehåller sig alla vid frågor om rötter och rörlighet. Hur ser deras rotfasthet ut? Hur beroende är vi av våra rötter? Vad menar vi när vi talar om rötter?

* När du ser till den här antologin som helhet, vilken hållning är det som dominerar? Hyllar författarna hemmahörigheten, det rotfasta, eller lovsjunger de rörligheten och längtan bort? Ge exempel!

För vidare läsning:

Ivar Lo-Johansson, *Fången i Sala silvergruva*

(i Furstarna, 1974)

Nils Parling, *Motorsågen* (1950)

Maj-Britt Nergård, *Fransosernas barn* (1986)

Tema 5: SKÄMT OCH ALLVAR

Livet är en så allvarlig sak att det ibland krävs att vi skämtar om det för att göra det hanterligt. Allvaret finner sig som bekant utan att vi alltför mycket behöver anstränga oss. Humorn tvingas vi själva mobilisera i utsatta lägen. Inte minst i förhållandet till olika överheter har den alltid varit ett vapen och en kraftkälla.

1) Läs följande avsnitt:

* Elof Jedeur, s. 42, *Epigram, Skalden och torparen,*

dialog

* Två Engsösägner, s. 30

* Bengt af Klintberg, s. 206, *Västmanländska sägner*

* Nils Parling, s. 139, *Manne i Finnhult filar en såg*

* Folke Bergman, s. 159, *En norbergare minns*

* Albertus Pictor, s. 12, 14, 15, *Vådan av att jaga på*

söndagar

Att diskutera:

* Epigram kallades redan under antiken de korta inskrifter som ofta prydde byggnader och inte minst gravstenar. Under senare tider har epigram kommit att betyda kort dikt med satirisk udd. (Anna Maria Lenngren är en av mästarna i genren.) Läs Jedeurs epigram. Är de begripliga och njutbara även i våra dagar? Är satiren en effektiv form för kritik, tycker du? Kan du rentav tänka dig sammanhang där nåt eller några av Jedeurs epigram vore tillämpbara idag? Ge exempel, i så fall!

* Dikten *Epigrammet* (s.45) har en allvarligare ton än de övriga. Vad menar Jedeur där med "Blixstens epigram"? "Törnets epigram"? Med att människan är "ett bittert epigram"?

* "Skalden och torparen" är en munter drift med i första hand natursvärmande och verklighetsfrämmande skalder. Driver dikten också med torparen? Var ligger Jedeurs egen sympati? Tar han alls parti? Motivera och ge exempel!

* Sägner har ju berättats i långa tider, med stor förtjusning trots det ofta kusliga innehållet. Vilket var det djupare ärendet under ytan av underhållning? Går det att än idag urskilja nåt sånt djupare budskap? Försök ge exempel!

* Folksägner skapas ständigt, med nytt och aktuellt innehåll, det har främst Bengt af Klintberg med flera böcker visat. Kan du ge exempel på såna moderna sägner?

* Nils Parling och Folke Bergman ger exempel på humorn och skämtet som ett hjälpmedel för att hantera en hård verklighet. Vilka knep använder Manne i Finnhus för att göra det hårda slitet lite lättare att uthärda?

Gustav Engström och Kol-Per (i Folke Bergmans historier) har uppenbarligen gett upphov till berättelser. Vad vill dessa berättelser egentligen säga?

Minns du själv liknande historier, från arbetslivet eller från andra sammanhang? Ge exempel!

* Albertus Pictors bildsvit liknar vår tids tecknade serier. Vad berättar den? Varför var det vådligt att jaga på helgdagar?

Försök återberätta bildsvitens innehåll

a) som en medeltida lagparagraf!

b) som en folksägen!

För vidare läsning:

Åke Åberg, *Västerås mellan Kellgren och Onkel Adam* (1987), kapitlet s. 213- 237 om Elof Jedeur.

Tema 6: VÄSTMANLÄNDSKA BILDER

Bilderna i antologin illustrerar och kompletterar texterna, visst. Men de talar också i egen rätt, uttrycksfullt, med varierande form och stil.

1) Studera följande bilder:

- * Pål-Nils Nilsson, s. 199, *Nysmidd kätting från Ramnäs*
- * Erik Liljeroth, s. 202, *Sjön Åmänningen*
- * Foto, s. 181, *Anundshög*
- * Erik Liljeroth, s. 119, *Sommarhage i Munktorp*
- * Per Helge, s. 221, *Den gamla dörren*

Att diskutera:

- * Troligen kan de flesta av oss enas om att naturbilden föreställande sjön Åmänningen är "vacker". Hur är det med bilden av kätting, är den "vacker" eller inte? Vad är "vackert"? Diskutera och motivera!
- * Betrakta bilden av Badelunda gravfält med Anundshög. Kan man läsa in något särskilt sätt att se på historien ur fotografens sätt att fånga motivet?

- * Sommarhagen i Munktorp motsvarar i hög grad vad många kallar "en idyll". Håller du själv med om en sådan karaktäristik? Vad är det som i så fall gör bilden idyllisk?

Går det att läsa Elsa Nybloms text (s. 115) och fortfarande betrakta den som idyllisk?

- * Hur skulle du vilja beskriva stämningen i fotot av den gamla dörren? Motivera!

2) Studera följande bilder:

- * Jonas Carl Linnerhielm, s. 35, *Vid Elfstorp 1796*
- * Foto, s. 99, *Malmvaskning i Klackberg omkring sekel-skiftet*

- * Johan Ahlbäck, s. 107, *Motiv från Fagersta stång-hammarsmedja*
- * Erik Liljeroth, s. 129, *Skogsarbetare*
- * Bo Lindberg, s. 143, *omslag till romanen Motorsågen*
- * Foto, s. 163, *Lantarbetare*

Att diskutera:

- * Dessa bilder tar fasta på olika sidor av arbetet och av dess män och kvinnor. Jämför bilderna. Försök beskriva vad de säger om den/de avbildade, och om inställningen hos den som avbildade!

- * Fotografiet ser vi gärna som en direkt avbildning av verkligheten. Om Johan Ahlbäck och Bo Lindberg fångat samma motiv med kamera som de här avbildat med ritsiftet, vad menar du att resultatet då blivit? Större uttrycksfullhet, eller mindre? Motivera!

3) Studera följande bilder:

- * David Klöker Ehrenstrahl, s. 25, *Agneta Horn*
- * Teckning, s. 93, *Kata Dalström*

Att diskutera:

- * Det här är två porträtt av två olika kvinnor i olika åldrar, från skilda tider och med skilda stilar. Har konstnärerna lyckats ge ett levande porträtt av sina motiv? Vilken av bilderna är uttrycksfullast? Varför?

- * Vilka karaktärsdrag har de respektive konstnärerna betonat? Stämmer dessa drag väl eller illa med den bild du själv får vid läsningen av Agneta Horns (s. 25) resp. Kata Dalströms textbidrag?

För vidare studier:

Örjan Hamrin, *Johan Ahlbäck - arbetets målare*
Fotografier i Norbergare minns (1993)

EFTER DET ATT NI LÄST BOKEN

- * Är det möjligt att i en eller ett par meningar sammanfatta och beskriva landskapet Västmanland, dess karaktär och natur?
- * Hur skulle ni vilja formulera en sådan beskrivning?
- * Har er egen bild av Västmanland förändrats efter det att ni läst boken? Hur i så fall?

Tips för brevidläsning

- Vilhelm Moberg, *Min svenska historia 1-II* (1970-1971), kapiteln om landskapslagarna, om Engelbrekt och om Gustav Vasa.
- Agneta Horn,
Olof Grau, *Levorne* (1961)
Beskrifning öfver Västmanland (1754, faksimilutgåvor 1904)
Johan Fredric Muncktell, *Prosten Muncktells dagböcker*, Kärbo (del 1, 1979), Sevalla (del 2, 1982), Irsta (del 3, 1996).
- Carl Wilhelm Böttinger, *Själbiografiska anteckningar från skolan och studentlivet* (1961)
- Carl-August Bolander, *Höstöiking* (1958)
- Maj Hirdman,
Ture Blom, *Uppror i Järnbärland* (1945)
I ett järnbruk (1946),
Vägen till boken (1959)
- Ernst Lindholm, *Byn på grytbottnen* (1953), *Blodsten* (1978), *Leva livet* (1979)
Bo Setterlind, *Från dörr till dörr* (1985)
- Sture Källberg, *Agnarna och vinden* (1976), *I flock och ensam* (1977)
- Maj-Britt Nergård, *Livsknuten* (1983), *Fransosen* (1985), *Den okände karolinen* (1988), *Stenens hemlighet* (1989)
- Lars Gustafsson, *Variationer över ett tema av Silfver Stolpe* (1996)
- Torbjörn Säfve, *Ivan Aguéli — en roman om frihet* (1981)
- Per Helge, *Grönskans rådslag* (1994)
- Anders Johansson, *Under träden* (1983)
- Torgny Karnstedt, *I själva verket* (1986)

